

OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASASI HAMKORLIGI ORQALI TARTIB-QOIDANI SHAKLLANTIRISH

Qaypnazarov Amirxan Baxtibaevich

Qoraqalpog‘iston Respublikasi pedagogik mahurat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha
o‘rinbosari

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik asosida bolalarda tartib-qoidani shakllantirish masalasi ko'rib chiqiladi. Oilaviy tarbiya va institutsional ta'lim o'rtasidagi izchillikning bolalar xulq-atvoriga ta'siri tahlil qilinadi. Hamkorlik shakllarining amaliy jihatlari, ota-onalar bilan ishlashning zamonaviy metodlari va tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshirish yo'llari ochib beriladi. Tadqiqot natijalaridan maktabgacha ta'lim muassasalari pedagoglari va ota-onalar amaliy faoliyatida foydalanish mumkin.*

***Kalit so'zlar:** oilaviy tarbiya, maktabgacha ta'lim, hamkorlik, tartib-qoida, intizom, pedagogik jarayon.*

FOSTERING DISCIPLINE THROUGH PARTNERSHIP BETWEEN FAMILY AND PRESCHOOL

***Abstract:** This article examines the issue of fostering discipline in children through collaboration between the family and preschool educational institutions. It analyzes the impact of consistency between family upbringing and institutional education on children's behavior. The practical aspects of various forms of cooperation, modern methods of working with parents, and ways to enhance the effectiveness of the educational process are explored. The research findings can be utilized in the practical activities of preschool educators and parents.*

***Keywords:** family upbringing, preschool education, collaboration, rules and procedures, discipline, pedagogical process.*

Bolaning shaxsiy rivojlanishida maktabgacha yosh davri alohida o'rin tutadi. Aynan shu davrda bolada asosiy xulq-atvor me'yorlari, tartib-intizom ko'nikmalari va ijtimoiy moslashuv qobiliyati shakllanadi. Ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishi ko'p jihatdan oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikning sifatiga bog'liqdir.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, bolalar tartib-qoidani eng samarali tarzda oila va bog'cha muhitida bir xil talablar qo'yilganda o'zlashtirib oladilar. Aksincha, ikki muhit o'rtasidagi ziddiyat bolada ichki to'qnashuv va xulq-atvor muammolariga olib kelishi mumkin [1, 34-bet]. Shu bois, ushbu ikki tarbiyaviy instituting muvofiqlashtirilgan hamkorligi dolzarb pedagogik muammo sifatida e'tiborni jalb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'limni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor

yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi qonun hamda tegishli me'yoriy hujjatlar oila bilan hamkorlikni ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida belgilaydi [2, 5-bet]. Shu nuqtai nazardan ushbu mavzuning ilmiy o'rganilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning maqsadi oila va maktabgacha ta'lim muassasasi hamkorligi orqali bolalarda tartib-qoidani shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini tahlil qilishdan iborat.

Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi hamkorligining mohiyati. Oila – bolaning birinchi va asosiy tarbiya maskani. Ota-onalar bolaga hayot norma va qoidalarini birinchi bo'lib o'rgatadilar, xulq-atvor namunasi ko'rsatadilar. Maktabgacha ta'lim muassasasi esa ushbu tarbiyani davom ettiruvchi, ijtimoiy muhitda mustahkamlovchi institutdir. Ikki muhitning muvofiq ishlashi bola tarbiyasida ko'z ko'ruvchi natijalarga olib keladi [3, 89-bet]. Hamkorlik deganda faqat ota-onalar majlisi yoki bayram tadbirlarida birgalikda ishtirok etish tushunilmasligi kerak. Bu – muntazam muloqot, o'zaro ma'lumot almashish, yagona talablar tizimini ishlab chiqish va unga amal qilish jarayonidir. Bunday hamkorlik tarbiyachi va ota-onalar o'rtasida ishonch muhitini yaratadi [4, 112-bet].

Tartib-qoidani shakllantirishda izchillikning ahamiyati. Bolaning tartib-qoidani ongli ravishda o'zlashtirishi uchun u barcha muhitlarda bir xil talablarni ko'rishi zarur. Masalan, uyda ovqat yeyishdan oldin qo'l yuvish majburiy bo'lsa, bog'chada ham xuddi shunday talab qo'yilishi lozim. Bunday izchillik bolada qoidaning umumiy xarakter kasb etganligini anglash imkoniyatini yaratadi [5, 67-bet].

Aksincha, oilada ruxsat etilgan narsa bog'chada taqiqlanganda yoki ota-onalar bola oldida tarbiyachining ko'rsatmalarini inkor qilganda, bola qaysi qoidaga amal qilishini bilmay qoladi. Bu holat nafaqat tartib-intizomni shakllantirish jarayonini qiyinlashtiradi, balki bolada tashvish va ishonchsizlik hissini ham keltirib chiqarishi mumkin.

Hamkorlikning asosiy shakllari va metodlari. Individual suhbatlar va konsultatsiyalar. Tarbiyachi har bir bolaning xulq-atvor xususiyatlari, oiladagi tartib-qoida holati haqida ota-onalar bilan muntazam suhbat o'tkazishi lozim. Bunday yakkama-yakka muloqot ota-onalarga o'z farzandining bog'chadagi holati haqida to'liq ma'lumot beradi va hamkorlikni mustahkamlaydi [6, 145-bet].

Ota-onalar uchun seminarlar va trening mashg'ulotlari. Tartib-qoidani shakllantirish metodlari, bolaning yosh xususiyatlari va samarali muloqot usullariga bag'ishlangan seminarlar ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday mashg'ulotlarda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalar ham o'rgatiladi.

Ochiq darslar va ota-onalar kunlari. Ota-onalar bog'chadagi tarbiyaviy jarayon bilan yaqindan tanishishlari, tarbiyachining ishini bevosita kuzatishlari hamkorlikni yanada chuqurlashtiradi. Ko'plab ota-onalar farzandlari bog'chada qanday qoidalarga amal qilishlarini ko'rganlaridan

so'ng uyda ham xuddi shu talablarni joriy qiladilar.

Raqamli vositalar orqali muloqot. Zamonaviy sharoitda messenger guruhlar, elektron kundaliklar va ilovalar orqali ota-onalarni bolaning kundalik hayoti, yutuqlari va qiyinchiliklari haqida xabardor qilib borish keng qo'llanilmoqda. Bunday operativ aloqa ota-onalarga bog'chadagi tartib-qoidalarini uyda ham davom ettirish imkonini beradi [7, 198-bet].

Hamkorlikdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari. Amaliyotda oila va bog'cha hamkorligini yo'lga qo'yishda bir qator to'siqlar mavjud. Ba'zi ota-onalar vaqt tanqisligi sababli bog'cha tadbirlarida qatnasha olmaydilar. Boshqalari esa tarbiyachilarning ko'rsatmalarini o'z vakolatlari chegarasiga tajovuz sifatida qabul qiladilar. Ushbu muammolarni hal etishda tarbiyachining professional muloqot ko'nikmasi va empatiyasi hal qiluvchi rol o'ynaydi [8, 73-bet].

Har bir oilaning o'ziga xos xususiyatlari, madaniy an'analari va tarbiya usullarini hurmat qilgan holda hamkorlikni yo'lga qo'yish muhim. Tarbiyachi nafaqat maslahat beruvchi, balki ota-onalarning tarbiyaviy salohiyatini rivojlantirishga yordam beruvchi sherik sifatida faoliyat yuritishi kerak.

Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi hamkorligi bolalarda tartib-qoidani shakllantirish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yagona talablar tizimi, muntazam muloqot va o'zaro ishonch muhiti bola tarbiyasida ijobiy natijalarga olib keladi.

Oila va bog'cha o'rtasidagi izchillik bolaga nafaqat tartib-qoidalarini o'rgatadi, balki unga barqarorlik va xavfsizlik hissini beradi. Bu esa bolaning umumiy psixologik farovonligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va maktabga muvaffaqiyatli moslashish uchun zamin yaratadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar raqamli texnologiyalar asosida oila va bog'cha hamkorligini yanada takomillashtirish, turli ijtimoiy qatlam oilalari bilan ishlashning moslashuvchan modellarini ishlab chiqish yo'nalishlarida olib borilishi tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muhamedova D.R. Maktabgacha pedagogika. Toshkent: O'qituvchi, 2018. 256 bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida. Toshkent: Adolat, 2019.
3. Qosimova M.Q. Bolalar psixologiyasi. Toshkent: Sharq, 2019. 312 bet.
4. Rashidova F.K. Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi hamkorligi. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2019. 267 bet.
5. Vygotskiy L.S. Bolaning aqliy rivojlanishi va o'qitish. Toshkent: O'zbekiston, 2015. 420 bet.
6. Nurmatova S.I. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi. Toshkent: Fan, 2020. 280 bet.
7. Abdullayeva Sh.A. Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Turon-Iqbol, 2021. 345 bet.
8. Karimova N.B. Bolalar tarbiyasida zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Ma'naviyat, 2020. 198 bet.